

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Hoàng Thị Đường

KHẢO SÁT ĐỊA DANH
Ở THÀNH PHỐ THÁI NGUYÊN

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGỮ VĂN

THÁI NGUYÊN - NĂM 2008

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

Hoàng Thị Đường

**KHẢO SÁT ĐỊA DANH
Ở THÀNH PHỐ THÁI NGUYÊN**

**Chuyên ngành: Lý luận Ngôn ngữ
Mã số: 60 22 01**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGỮ VĂN

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:
PGS.TS. PHẠM HÙNG VIỆT**

THÁI NGUYÊN - NĂM 2008

MỤC LỤC

Mục lục	1
Lời nói đầu	4
Danh mục qui ước chữ viết tắt	5
Danh mục bảng biểu	6
Bản đồ hành chính thành phố Thái Nguyên	7
MỞ ĐẦU	8
1. Lí do chọn đề tài.....	8
2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	9
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	9
4. Phương pháp nghiên cứu và nguồn ngữ liệu.....	9
5. Lịch sử vấn đề.....	10
6. Ý nghĩa khoa học và đóng góp của đề tài.....	14
7. Cấu trúc của luận văn.....	15
CHƯƠNG 1. MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG	16
1.1. Khái niệm địa danh và địa danh học.....	16
1.1.1. Khái niệm địa danh.....	16
1.1.2. Khái niệm địa danh học.....	18
1.2. Chức năng và phân loại địa danh.....	18
1.2.1. Chức năng của địa danh.....	18
1.2.2. Phân loại địa danh.....	19
1.2.3. Vấn đề đồng đại và lịch đại trong nghiên cứu địa danh.....	24
1.3. Địa danh thành phố Thái Nguyên - những vấn đề liên quan.....	25
1.3.1. Vị trí địa lí.....	25
1.3.2. Lịch sử.....	26
1.3.3. Dân cư, dân tộc.....	29
1.3.4. Ngôn ngữ, chữ viết, văn hoá.....	30
1.4. Địa danh thành phố Thái Nguyên - kết quả thu thập và phân loại.....	32

1.4.1. Kết quả thu thập.....	32
1.4.2. Phân loại.....	33
Tiểu kết	40
CHƯƠNG 2. ĐẶC ĐIỂM CẤU TRÚC VÀ Ý NGHĨA ĐỊA DANH THÀNH PHỐ THÁI NGUYÊN	42
2.1. Đặc điểm cấu trúc.....	42
2.1.1. Khái niệm cấu trúc.....	42
2.1.2. Mô hình cấu trúc địa danh ở thành phố Thái Nguyên.....	42
2.1.2.1. Về mô hình cấu trúc phức thể địa danh.....	42
2.1.2.2. Mô hình cấu trúc phức thể địa danh ở thành phố Thái Nguyên.....	44
2.1.3. Về thành tố chung.....	46
2.1.3.1. Khái niệm thành tố chung.....	46
2.1.3.2. Thành tố chung trong địa danh thành phố Thái Nguyên.....	47
2.1.4. Về tên riêng.....	57
2.1.4.1. Khái niệm tên riêng.....	57
2.1.4.2. Đặc điểm tên riêng trong phức thể địa danh ở thành phố Thái Nguyên.....	57
2.2. Ý nghĩa địa danh thành phố Thái Nguyên.....	70
2.2.1. Vấn đề ý nghĩa được phản ánh trong địa danh.....	70
2.2.2. Các nhóm ý nghĩa được phản ánh trong địa danh.....	71
2.2.2.1. Địa danh chỉ hình dáng, kích thước đối tượng.....	71
2.2.2.2. Địa danh chỉ phương hướng, vị trí đối tượng.....	72
2.2.2.3. Địa danh chỉ nghề nghiệp và sản phẩm kinh tế đặc trưng của địa phương.....	72
2.2.2.4. Địa danh mang tên người.....	72
2.2.2.5. Địa danh chỉ số.....	73
2.2.2.6. Địa danh chỉ đặc trưng, tính chất đối tượng.....	73

2.2.2.7. Địa danh chỉ tâm lí, nguyện vọng.....	73
2.2.2.8. Địa danh phản ánh tín ngưỡng, tôn giáo và đời sống văn hoá tâm linh	74
Tiểu kết	75
CHƯƠNG 3. NHỮNG ĐẶC ĐIỂM NGÔN NGỮ - VĂN HOÁ THỂ HIỆN TRONG ĐỊA DANH THÀNH PHỐ THÁI NGUYÊN	76
3.1. Một số vấn đề về ngôn ngữ - văn hóa.....	76
3.1.1. Khái niệm văn hoá.....	76
3.1.2. Mối quan hệ giữa ngôn ngữ - văn hoá.....	77
3.2. Một số đặc điểm văn hoá thể hiện trong địa danh.....	79
3.2.1. Các dạng tồn tại của văn hoá được thể hiện trong địa danh.....	79
3.2.1.1. Đặc điểm văn hoá trong địa danh thành phố Thái Nguyên qua hiện tượng phản ánh sự tồn tại của các di sản vật thể.....	79
3.2.1.2. Đặc điểm văn hoá trong địa danh thành phố Thái Nguyên qua hiện tượng phản ánh sự tồn tại của các di sản phi vật thể.....	79
3.2.2. Sự thể hiện các phương diện văn hoá trong địa danh thành phố Thái Nguyên.....	83
3.2.2.1. Sự thể hiện các phương diện văn hoá sinh hoạt.....	83
3.2.2.2. Sự thể hiện các phương diện văn hoá sản xuất.....	84
3.2.2.3. Sự thể hiện các phương diện văn hoá vũ trang.....	84
Tiểu kết	86
KẾT LUẬN	87
Danh mục công trình đã công bố có liên quan đến đề tài luận văn	89
Tài liệu tham khảo	90
Phụ lục ảnh	94
Phụ lục các địa danh sắp xếp theo tần số từ cao xuống thấp theo tiêu chí tự nhiên, không tự nhiên	96

LỜI CẢM ƠN

Được sinh ra và lớn lên trên mảnh đất Thái Nguyên anh hùng là niềm tự hào lớn của chúng tôi. Nay lại được tìm hiểu đôi nét về hệ thống địa danh trên địa bàn, chúng tôi như có dịp may để bày tỏ tấm lòng biết ơn, sự thành kính của mình đối với quê hương.

Để hoàn thành luận văn, chúng tôi xin chân thành cảm ơn PGS. TS Phạm Hùng Việt, người đã trực tiếp hướng dẫn chúng tôi thực hiện đề tài khoa học này, cảm ơn sự giúp đỡ của các Thầy, Cô giáo trong tổ Ngôn ngữ, Khoa Sau đại học, trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên và các thầy cô giáo ở Viện Ngôn ngữ học, Viện Khoa học xã hội Việt Nam.

Chúng tôi cũng xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ nhiệt tình của UBND, Thành uỷ, các cơ quan thuộc Sở văn hoá Thông tin, Uỷ ban Nhân dân các Phường, Xã, các bạn đồng nghiệp đã giúp đỡ chúng tôi có những tư liệu để hoàn thành Luận văn này.

Tác giả

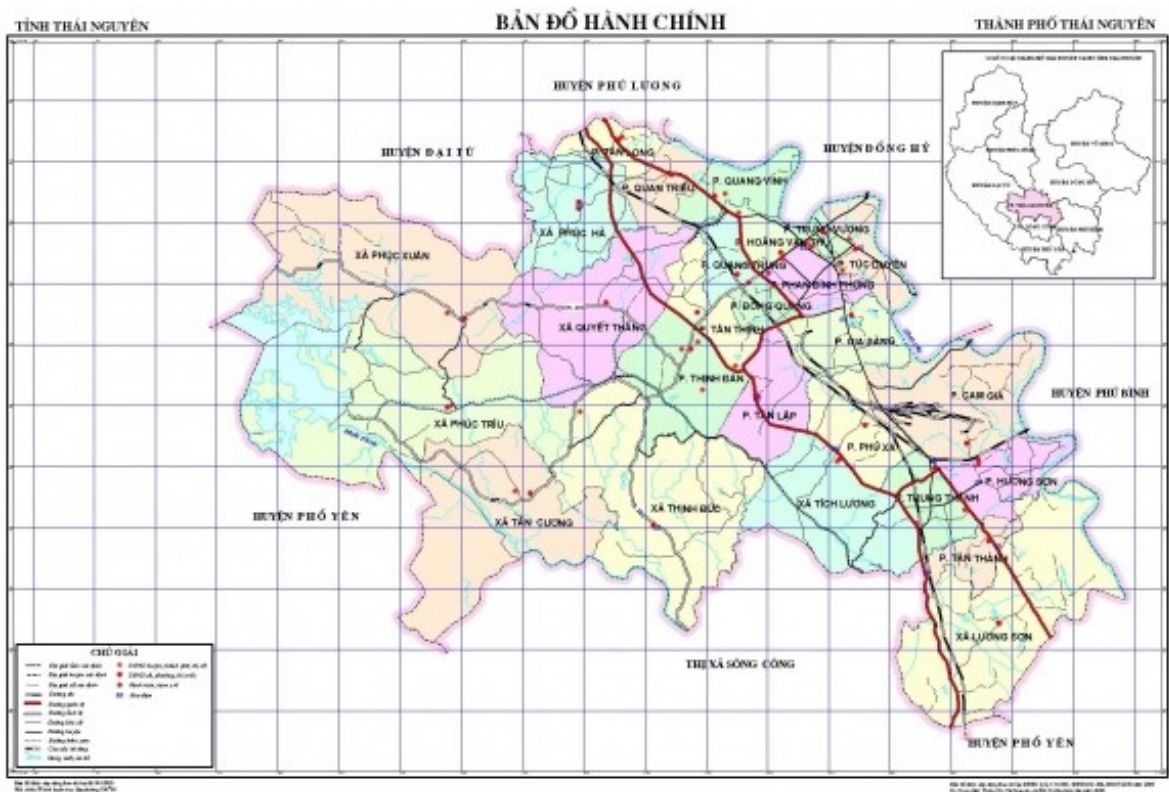
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

C. G	Phường Cam Giá
Đ. Q	Phường Đồng Quang
G. S	Phường Gia Sàng
H. S	Phường Hương Sơn
H. V. T	Phường Hoàng Văn Thụ
L. S	Xã Lương Sơn
P. Đ. P	Phường Phan Đình Phùng
P. H	Xã Phúc Hà
P. Trìu	Xã Phúc Trìu
P. Xá	Phường Phú Xá
P. Xuân	Xã Phúc Xuân
Q. Thắng	Xã Quyết Thắng
Q. Triều	Phường Quan Triều
Q. Trung	Phường Quang Trung
Q. V	Phường Quang Vinh
T. Cương	Xã Tân Cương
T. D	Phường Túc Duyên
T. Đán	Phường Thịnh Đán
T. Đức	Xã Thịnh Đức
T. Lập	Phường Tân Lập
T. Long	Phường Tân Long
T. Lương	Xã Tích Lương
T. Thành	Phường Tân Thành
T. Thịnh	Phường Tân Thịnh
T.V	Phường Trung Vương
Tr.Thành	Phường Trung Thành

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Bảng 1.1. Thống kê phân loại địa danh theo tiêu chí tự nhiên – không tự nhiên.....	33
Bảng 1.2. Thống kê phân loại địa danh theo tiêu chí nguồn gốc ngôn ngữ.....	39
Bảng 2.1. Thống kê số lượng âm tiết trong thành tố chung của phức thể địa danh thành phố Thái Nguyên.....	47
Bảng 2.2. Thống kê các loại đối tượng chuyển hoá trong địa danh thành phố Thái Nguyên	50
Bảng 2.3. Thống kê số lượng các yếu tố(âm tiết) trong địa danh thành phố Thái Nguyên.....	57

BẢN ĐỒ HÀNH CHÍNH THÀNH PHỐ THÁI NGUYÊN

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Nghiên cứu địa danh là một trong những lĩnh vực rất quan trọng và cần thiết trong ngôn ngữ học truyền thống cũng như ngôn ngữ học hiện đại. Nó không chỉ làm sáng tỏ những đặc điểm, những qui luật nội bộ của địa danh, góp phần vào nghiên cứu ngôn ngữ ở một vùng miền, một đất nước mà còn có ý nghĩa liên quan đến một số vấn đề khác, đặc biệt là mối quan hệ giữa ngôn ngữ và văn hoá. Nghiên cứu cấu tạo, phương thức định danh và ý nghĩa của các yếu tố cũng như những qui luật biến đổi trong sự tương tác với văn hoá của địa danh nói chung và của địa danh thành phố Thái Nguyên nói riêng là hướng đến những ý nghĩa, những giá trị trên.

1.2. Nghiên cứu địa danh giúp ta thấy được sự biểu đạt khác nhau của ngôn ngữ về vốn từ. Hiểu biết một cách thoả đáng vốn từ về nhiều mặt nhất là về phương diện cấu tạo, ngữ nghĩa, từ đó có được nguồn tư liệu quý cho việc nghiên cứu lịch sử ngôn ngữ và văn hoá của dân tộc. Mặt khác nghiên cứu sâu vốn từ về địa danh sẽ góp phần tìm hiểu sâu hơn về địa phương trên nhiều lĩnh vực, đặc biệt là về sự phát triển của ngôn ngữ và văn hoá.

1.3. Thành phố Thái Nguyên là trung tâm kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội của tỉnh Thái Nguyên. Nơi đây đã ghi biết bao dấu ấn văn hoá, lịch sử của đất nước. Là người bản địa, được sinh ra, lớn lên và hiện đang làm việc tại địa phương, chúng tôi mong muốn tìm hiểu các địa danh vùng đất quê hương mình về các các mặt: cấu tạo, ý nghĩa, phương thức đặt tên và chỉ ra những đặc trưng văn hoá, lịch sử, địa lí, dân cư của vùng, do vậy chúng tôi chọn đề tài: "*Khảo sát địa danh ở thành phố Thái Nguyên*" làm đề tài để thực hiện luận văn của mình.